

DRUŠTVO
ZA
KULTURNI
RAZVOJ
BAUO

MEĐUNARODNA MULTIDISCIPLINARNA
STRUČNA KONFERENCIJA PO POZIVU

KULTURNE I KREATIVNE INDUSTRIJE & BAŠTINA POTENCIJALI I IZAZOVI

HOTEL „PALAS“, PETROVAC NA MORU
4—6. MART 2022. GODINE

KNJIGA SAŽETAKA

Muzzej | gallerija Budve

НУ НАРОДНА
БИБЛИОТЕКА
БУДВЕ

ŠOMO
BUDVA

ЦИРТИП
Центар за културне и религијозне туристичке активности острва и босана – Колашин

BUDVAANSKA
RIVIJERA
HOTELSKA GRUPA

**KULTURNE I
KREATIVNE
INDUSTRIJE
& BAŠTINA**

Programski odbor

Prof. dr Ljiljana Gavrilović, predsjednica (Srbija)

Prof. dr Martina Blečić Kavur (Slovenija)

Prof. dr Anđela Jakšić Stojanović (Crna Gora)

Doc. dr Zlata Marjanović (Bosna i Hercegovina)

Dr Koraljka Kuzman Šlogar (Hrvatska)

Dr Branko Banović (Srbija)

Dušan Medin, MA (Crna Gora)

Organizacioni odbor

Dušan Medin, MA, predsjednik

Milica Stanić Radonjić, MA

Davor Sedlarević

Luka Lukateli

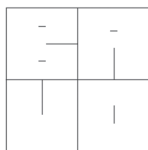
Mila Medin

Urednik

Dušan Medin, MA

Međunarodna multidisciplinarna stručna konferencija po pozivu „Kulturne i kreativne industrije & baština: Potencijali i izazovi“ dio je projekta „Valorizacija kulturne baštine kroz kreativne industrije“, koji je, putem Javnog konkursa za raspodjelu sredstava za projekte nevladinim organizacijama u 2021. godini, podržala Opština Budva

DRUŠTVO
ZA
KULTURNI
RAZVOJ
BAUO

MEĐUNARODNA MULTIDISCIPLINARNA
STRUČNA KONFERENCIJA PO POZIVU

KULTURNE I KREATIVNE INDUSTRIJE & BAŠTINA

POTENCIJALI I IZAZOVI

HOTEL „PALAS“, PETROVAC NA MORU
4-6. MART 2022. GODINE

KNJIGA SAŽETAKA

PETROVAC NA MORU
2022.

SADRŽAJ

Kulturne i kreativne industrije & baština	7
Program konferencije	11
Sažeci izlaganja	19
Bilješke	61

KULTURNE I KREATIVNE INDUSTRIJE & BAŠTINA

U periodu tranzicije od kapitalističkih ka postkapitalističkim društvima djelatnosti koje su ranije shvatane kao neprofitne, kao što su kultura i umjetnost, počele su da se percipiraju i kao sve značajniji ekonomski resurs (pritom nedovoljno iskorišćen), a njihove masovne interpretacije, definisane kao „kulturne“ i/ili „kreativne“ industrije, ulaze u period naglog rasta i razvitka.

Čak i UNESCO tretira kulturne i kreativne industrije kao oblast od posebnog značaja, definišući ih kao „one industrije koje proizvode materijalne i nematerijalne umetničke i kreativne proizvode, i koje imaju potencijal za kreiranje bogatstva i generisanje prihoda eksploatacijom kulturnih dobara i proizvodnjom robe i usluga (tradicionalnih i savremenih) baziranih na znanju. Zajedničko za sve kulturne industrije je korišćenje kreativnosti i znanja iz oblasti kulturne i intelektualne svojine za proizvodnju robe i usluga od društvenog i kulturnog značaja“.¹

Iako se termin „kreativne industrije“ često koristi kao sinonim za termin „kulturne industrije“, on, zapravo, ima mnogostruko širi dijapazon značenja, jer prevazilazi polje umjetnosti i umnožavanja umjetničkih djela (izdavaštvo, televizijska, radio i muzička produkcija, kinematografija, advertajzing) i uključuje sve proizvode bazirane na kreativnosti, kao što su marketinška komunikacija, arhitektura, tržište

¹ UNESCO, *Backgrounder on Cultural Industries*, 10. November 2010 (cit. prema: Kisić, Višnja. 2011. „Kulturne i kreativne industrije u Evropi“. *Kultura: Časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku* 130, 200).

umjetnosti i antikviteta, zanati, dizajn, modni dizajn, film, video, fotografija, kompjuterske igre, muzika, izvođačke i vizuelne umjetnosti, izdavaštvo, televizija i radio.²

Mada konceptualno problematične po različitim osnovama,³ kulturne i kreativne industrije su stekle legitimitet unutar globalnih (i sve više nacionalnih) javnih politika, te je stoga veoma važno da i pojedinci i ustanove koje se (i dalje) bave neprofitnom zaštitom baštine i, šire, različitim oblicima umjetničkog i kulturnog stvaralaštva, nađu svoju kopču ka aktuelnim procesima ekonomizacije i, zašto da ne, komercijalizacije segmenata njihovih djelatnosti i time ostvare bezbjedniju poziciju u aktuelnom neoliberalnom i postkapitalističkom svijetu, u kojem se od svih aktera sve više očekuje samoodrživi pristup. Pritom, potrebno je čuvati se brojih stranputica na kojima se može završiti ukoliko se kulturni, umjetnički i, uopšte, humanistički interes, kojima se ove djelatnosti primarno rukovode, isključivo podredi ekonomskom.

Otuda i želja nevladine organizacije Društvo za kulturni razvoj „Bauo“⁴ iz Petrovca na Moru da organizuje, koliko nam je poznato, prvu međunarodnu multidisciplinarnu stručnu (ali i naučnu) kon-

² Kisić, „Kulturne i kreativne industrije u Evropi“, 200–201.

³ Tomka, Goran. 2014. „Kreativne industrije i javne kulturne politike – geneza odnosa i aktuelne debate“. *TIMS.Acta: Časopis za turizam, sport i velnes* 8, 91–100; Tomka, Goran i Višnja Kisić. 2018. „Obećanja i stvarnosti kreativnih industrija – I dio“. *Kultura.ba*. <https://kultura.ba/info/obecanja-i-stvarnosti-kreativnih-industrija-i-dio> (pristup: 23. februar 2022).

⁴ Izborom termina *bauo* za naziv Društva, ukazuje se na brojne romanizme koji su na ovom prostoru vjekovima zastupljeni, integrišući se u lokalnu nematerijalnu baštinu, ali i na gotovo zaboravljenu materijalnu kulturu koja je imala više značenja i namjena, u zavisnosti od istorijskog konteksta. *Bauli* (*bajuli*, *bajuni*, škrinje, koferi, sanduci...) nekada su bili uobičajeni dio pokućstva domaćinstava ovog kraja, jer su se u njima čuvali i prenosili vrijedni lični predmeti njihovih vlasnika i vlasnica, nerijetko i brodovima preko okeana. Prilikom udaje nevjestama je u *baulima* pristizala *prćija*, sačinjena od privatnih komada garderobe, nakita i ostalih ličnih predmeta. Danas se *bauli* ne koriste za svoje prvobitne namjene (transport i čuvanje robe), već, ukoliko su sačuvani, čine dio privatnih kolekcija i porodičnih zaostavština, s primarno dekorativnom funkcijom. Naravno, ukoliko su očuvane unutrašnosti, u njima se i dalje mogu pohranjivati razni predmeti. Detaljnije na: <https://drustvobauo.wordpress.com/o-drustvu/> (pristup: 23. februar 2022).

ferenciju po pozivu posvećenu upravo benefitima i izazovima koji proističu iz sinergije kulturnih i kreativnih industrija – s jedne, i zaštite i očuvanja kulturne i prirodne baštine – s druge strane.⁵

Kao relevantni partneri na projektu prepoznati su upravo ključni akteri lokalne kulturne scene – javne ustanove kulture i prosvjete: JU Muzeji i galerije Budve, JU Narodna biblioteka Budva i JU Škola za osnovno muzičko obrazovanje Budva, te nevladina organizacija s kojom Društvo „Bauo“ od svog osnivanja 2016. godine aktivno i uspješno surađuje – Centar za izučavanje i revitalizaciju tradicionalnih igara i pjesama CIRTIP iz Kolašina. Neophodna finansijska potpora za realizaciju ove ideje pružena je od Opštine Budva putem Javnog konkursa za raspodjelu sredstava za projekte nevladinim organizacijama u 2021. godini, na čemu zahvaljujemo.

Očekuje se da će 40 kompetentnih učesnika i učesnica iz Crne Gore, Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Makedonije, Bugarske, Italije i Rusije, u hibridnoj (uživo i onlajn) formi, dolazeći iz posve različitih djelatnosti, od brige o kulturnom nasljeđu i kulturno-umjetničkog stvaralaštva do obrazovanja, ekonomije i turizma, na multidisciplinarni, interdisciplinarni i transdisciplinarni, a nadasve na kreativan i konstruktivan način – doprinijeti pružanju odgovora, ali i otvaranju novih pitanja o ovoj sve zastupljenijoj temi u javnom diskursu.

*Prof. dr Ljiljana Gavrilović
Dušan Medin, MA*

⁵ Podsjećamo da je 8. i 9. oktobra 2019. godine u Podgorici održana nacionalna konferencija *Montenegro Creative Forum: A Step Forward*, na kojoj je bila zastupljena i tematika o kulturnim i kreativnim industrijama i kulturnoj baštini. Konferencija je realizovana u organizaciji Ministarstva kulture Crne Gore i Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), a u saradnji s British Councilom. Detaljnije na: <https://www.gov.me/clanak/211242--montenegro-creative-forum-korak-na-prijed-ka-razvoju-crnogorskog-kreativnog-sektora> (pristup: 23. februar 2022). Skrećemo pažnju i na publikaciju *Mapiranje kulturnih i kreativnih industrija u Crnoj Gori: Procjena ekonomskog doprinosa kulturnih i kreativnih industrija* (2019; prvo i drugo izdanje), prvu te vrste kod nas, inače segment projekta „Kulturne i kreativne industrije kao održivi ekonomski sektor u Crnoj Gori“, koji je finansirao Međunarodni fond za kulturnu raznolikost UNESCO, a sproveo Institut za preduzetništvo i ekonomski razvoj (IPER) iz Podgorice. Detaljnije na: <https://kreativneindustrije.me/mapiranje/> (pristup: 23. februar 2022).

PROGRAM KONFERENCIJE

1. DAN / PETAK, 4. MART

09.00 DOLAZAK I REGISTRACIJA UČESNIKA

10.00 SVEČANO OTVARANJE

Dušan MEDIN, MA, Društvo za kulturni razvoj „Bauo“,
Petrovac na Moru (organizator)

prof. dr Ljiljana GAVRILOVIĆ, predsjednica Programskog
odbora

mr Itana LALOVIĆ, JU Muzeji i galerije Budve (partner)

Maja SIMONOVIĆ, JU Narodna biblioteka Budva (partner)

Milica RADOMAN, JU Škola za osnovno muzičko
obrazovanje Budva (partner)

Davor SEDLAREVIĆ, Centar za izučavanje i revitalizaciju
tradicionalnih pjesama i igara CIRTIP, Kolašin (partner)

Predstavnik OPŠTINE BUDVA (donator)

mr Dobrila VLAHOVIĆ, Ministarstvo prosvjete, nauke,
kulture i sporta Crne Gore, Cetinje

muzički program: Klapa PRIMORKINJE, Budva
(rukovoditeljka: Katarina POPOVIĆ)

program vodi: Milica STANIĆ RADONJIĆ, MA

10.30 KOKTEL DOBRODOŠLICE

11.00 PLENARNO PREDAVANJE

dr. sc. Koraljka KUZMAN ŠLOGAR (Hrvatska)

Kulturne i kreativne industrije u baštinskoj perspektivi

PAUZA

12.00 sesija: KREATIVNE I KULTURNE INDUSTRIJE U TEORIJ I PRAKSI

prof. dr Dragana RADEVIĆ (Crna Gora)

Mapiranje kulturnih i kreativnih industrija u Crnoj Gori

prof. emerita dr Milena DRAGIĆEVIĆ ŠEŠIĆ (Srbija)

Kreativni turizam i kulturno nasleđe na evropskim periferijama: Da li su moguće participativne mikropolitike lokalnih zajednica?

Jasmina PIJANMANOVA, MA (Makedonija)

Kreativnite industrii i nivniot pridones vo ekonomijata

predsjedava: dr. sc. Koraljka KUZMAN ŠLOGAR

RUČAK ZA UČESNIKE

16.00 sesija: KULTURNE POLITIKE I KREATIVNI GRADOVI

prof. mr Janko LJUMOVIĆ (Crna Gora)

Mapiranje kulturne geografije kroz dramsku i pozorišnu baštinu: Potencijal festivala Grad teatar Budva u oblasti kreativnih industrija

doc. dr Edin JAŠAROVIĆ (Crna Gora)

Kulturna politika gradova i kreativna ekonomija nasleđa

Nikola Bada RADONJIĆ (Crna Gora)

Culture & Heritage: Transformacija i reinterpretacija za nova vremena

predsjedava: prof. dr Refik ŠEĆIBOVIĆ, akademik

PAUZA

17.15 sesija: KULTURNE I KREATIVNE INDUSTRIJE I BAŠTINA:
TAČKE SUSRETA

Nemanja MILENKOVIĆ, MA (Srbija)
(Re)brendiranje kulturnog nasleđa

Sara MANDIĆ, MA (Crna Gora)
Uticaj delovanja civilnog sektora na valorizaciju i održivu
upotrebu kulturnog nasleđa u domenu kreativnih
industrija

Saša SREĆKOVIĆ (Srbija)
U prostoru između šansi i realnih dometa
predsjedava: Nikola Bada RADONJIĆ

PAUZA

18.30 sesija: USTANOVE KULTURE ZA NOVO VRIJEME

prof. dr. sc. Darko BABIĆ (Hrvatska)
Upravljanje baštinom i muzeologija kao kreativna
industrija

Tamara OGNJEVIĆ, MA (Srbija)
Kreativne industrije i muzej: Neiskorišćeni potencijal
„konzervativnog autoriteta“

Jelena ĐUROVIĆ (Crna Gora)
Digitalizacija biblioteka u Crnoj Gori: Rezultati istraživanja
i preporuke

Gordana LJUBANOVIĆ i Maja SIMONOVIĆ (Crna Gora)
Digitalne biblioteke, otvoreni pristup i ponovno korišćenje
predsjedava: mr Dobrila VLAHOVIĆ

VEČERA ZA UČESNIKE

2. DAN / SUBOTA, 5. MART

DORUČAK ZA UČESNIKE

- 10.00 sesija: KA NOVIM ZNANJIMA I VJEŠTINAMA
prof. dr Marijana ŠEĆIBOVIĆ i prof. dr Refik ŠEĆIBOVIĆ,
akademik (Bosna i Hercegovina)
Nova znanja za valorizaciju kulturne baštine
prof. mr Ana MATIĆ (Crna Gora)
Dizajn edukacija na Fakultetu likovnih umjetnosti
na Cetinju kao moguća potpora valorizaciji kulturne
baštine Crne Gore
doc. dr Zrinka MILEUSNIĆ i Nikita KOCJANČIČ (Slovenija)
Iz knjige u život: Studentski projekti promocije
arheologije za javnost
predsjedava: prof. mr Janko LJUMOVIĆ

PAUZA

- 11.15 sesija: ARHEOLOŠKE VIZURE KULTURNIH I KREATIVNIH
INDUSTRIJA
prof. dr Martina BLEČIĆ KAVUR (Slovenija)
i Dušan MEDIN, MA (Crna Gora)
Zaboravljene sjekire u konceptu kreativne baštine
doc. dr. sc. Amra ŠAČIĆ BEĆA (Bosna i Hercegovina)
Turistički potencijali najstarije baštine Bosne
i Hercegovine
prof. dr. Boris KAVUR (Slovenia)
Traveling Without Moving
predsjedava: prof. dr Marijana ŠEĆIBOVIĆ

PAUZA

12.30 sesija: DIGITALNA REALNOST BAŠTINE

dr Milena JOKANOVIĆ (Srbija)

Kulturno nasleđe Srbije u prostorima mešovite stvarnosti

doc. dr. sc Jacqueline BALEN (Hrvatska)

Prezentacija arheološke baštine kroz digitalne vizualizacije:

Primjer dobre prakse

dr. Iskren VELIKOV (Bulgaria)

Virtual Reality Experience and the Valorization of Local

Medieval Heritage: The Medieval Town of Cherven and

Rock-Hewn Churches of Ivanovo

predsjedava: prof. dr Martina BLEČIĆ KAVUR

RUČAK ZA UČESNIKE

16.00 sesija: NOVE DIMENZIJE BAŠTINE

mr Bojan BOLJEVIĆ (Crna Gora)

3D lasersko skeniranje u službi zaštite i promocije

kulturno-istorijskih spomenika

doc. mr Marko GOŠOVIĆ (Crna Gora)

Implementacija *live* zvučnih efekata na eksterijerima

građevina i potencijalni benefiti na turističku privredu

dr Marija ĐORĐEVIĆ (Srbija)

Zvučni zapis kao kulturno nasleđe i resurs

predsjedava: prof. dr Ljiljana GAVRILOVIĆ

PAUZA

17.15 sesija: BAŠTINA I POPULARNA KULTURA

Spomenka SARAGA (Hrvatska)

Kako lokacija za snimanje filma može postati turistička

atrakcija (i obratno)

dr Dragan M. ĐORĐEVIĆ (Srbija)
Biti Neko, Niko i Svako: Fluidnost identiteta
u oblasti popularne kulture i masovnih medija

prof. dr Ljiljana GAVRILOVIĆ (Srbija)
Digitalne igre: Nasleđe u novom ruhu
predsjedava: doc. dr Edin JAŠAROVIĆ

PAUZA

18.30 sesija: KREATIVNA EKONOMIJA BAŠTINE

dr Srđan BULATOVIĆ i mr Darko NIKČEVIĆ (Crna Gora)
Autentični muzički „proizvod“ inspirisan tradicionalnom
muzikom

dr Hristina MIKIĆ (Srbija)
Kreativnost inspirisana tradicijom: „Digital Glass Serbia“
kao spona između nasleđa i kreativnih industrija

mr Olga NIKANOROVA (Rusija)
Tradicionalni manastirski zanati u kontekstu kreativnih
industrija

predsjedava: Nemanja MILENKOVIĆ, MA

VEČERA ZA UČESNIKE

3. DAN / NEDJELJA, 6. MART

DORUČAK ZA UČESNIKE

10.00 sesija: BAŠTINA – MODNA INSPIRACIJA

doc. mr Andrijana POPOVIĆ (Italija)
Umrežene ruke tradicije: (O)gledalo kreativne industrije

dr Branko BANOVIĆ (Srbija)

Nakit od uglja: Ka učitavanju novih značenja

mr Jelena ĐUKANOVIĆ (Crna Gora)

Tornaleta – bijelo na bijelom: Domaća bijela čipka
u savremenom kontekstu

mr Boris ČALIĆ (Crna Gora)

Implementacije etno-motiva u modnom dizajnu

predsjedava: prof. mr Ana MATIĆ

PAUZA

11.45 sesija: DIZAJNIRANJE BAŠTINE

Iva ĐUROVIĆ (Crna Gora)

Savremena primjena etnološkog nasljeđa u kreativnim
industrijama na primjeru dobrotске čipke

Adrijana HUSIĆ (Crna Gora)

Crna Gora na drugačiji način: Od kulture i prirodnih
ljepota do afirmacija rodne ravnopravnosti

mr Milena ŽIVKOVIĆ (Crna Gora)

Transformacija umjetnika u cilju zaštite prirode i prirodne
baštine

predsjedava: mr Jelena ĐUKANOVIĆ

PAUZA

13.00 ZAKLJUČNA DISKUSIJA

predsjedavaju: prof. dr Ljiljana GAVRILOVIĆ i Dušan MEDIN, MA

13.30 ZATVARANJE KONFERENCIJE

RUČAK ZA UČESNIKE

ODLAZAK UČESNIKA

Dr Milena Jokanović
Univerzitet u Beogradu
Filozofski fakultet
Odeljenje za istoriju umetnosti
Centar za muzeologiju i heritologiju
Beograd, Srbija

KULTURNO NASLEĐE SRBIJE U PROSTORIMA MEŠOVITE STVARNOSTI

Poslednjih nekoliko decenija je, s jedne strane, nesumnjivo prepoznatljivo po sve češćim i inovativnijim pristupima interpretaciji i upotrebi kulturnog nasleđa u kontekstu kulturnih, odnosno kreativnih industrija. S druge strane, ubrzan tehnološki razvoj i široka dostupnost uređaja poput mobilnih telefona i tableta, te sve veća proizvodnja i upotreba VR naočara, odnosno setova za glavu, koji nas vrlo lako izmeštaju iz fizičke u virtuelnu realnost, doveli su do sve učestalije prezentacije baštine pomoću ovih, novih medija, te ovakve inicijative možemo prepoznati kao posebnu granu kreativnih industrija koja odgovara na potrebe novih generacija digitalnih urođenika i sve prisutniju transmedijalnu komunikaciju. Primena tehnologija proširene (AR) i virtuelne (VR) stvarnosti prilikom predstavljanja kulturnog nasleđa doprinosi ne samo očuvanju baštine već i jačanju turističke ponude, a mnoge lokalitete čini dostupnijim i vidljivijim. Cilj ovog rada jeste da kroz analizu odabranih primera preispita potencijale interpretacije i prezentacije baštine Srbije u prostorima mešovite stvarnosti. Posebna pažnja biće posvećena studiji Holograd XR (Mixed Reality) platforme za stvaranje virtuelnih prostornih narativa i novih formi komunikacije na granici fizičkog i digitalnog sveta.

Izdavač
Društvo za kulturni razvoj „Bauo“
Petrovac na Moru

Za izdavača
Mila Medin

Lektura i korektura
Katarina Pišteljić
Milica Stanić Radonjić, MA

Dizajn korica i vizuala konferencije
MM Digital d. o. o.
Petrovac na Moru

Tehničko uređenje
Jasmina Živković

Štampa
Opus3
Podgorica

Tiraž
100

CIP – Каталогизacija у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-828-00-4
COBISS.CG-ID 20992004

